

Władyka, Wiesław

"Drogi do wyzwolenia. Koncepcje walki z okupantem w Polsce i ich treści polityczne 1939-1945", Ryszard Nazarewicz, Warszawa 1979 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 71/4, 871-872

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

już publikowane w polskich czasopismach), których charakter jest dość zróżnicowany, obok typowo publicystycznych, np. „Marsz na Rzym”, występują szkice naukowe np. „Faszyzm włoski a Europa Wschodnia 1922—1945”. Autor koncentruje narrację wokół poszczególnych postaci, są to m. in. B. Stianini, Beck, Ciano, Dmowski, Hitler, Malaparte, Mussolini, Piłsudski, Sikorski.

Książka zawiera interesujące ilustracje. Cenne uzupełnienie stanowi nota bibliograficzna informująca czytelnika o rozwoju badań nad faszyzmem (przede wszystkim włoskim) w świecie. Zawiera ona obszerne charakterystyki wielu pozycji nie przetłumaczonych na język polski.

W. W.

Tadeusz Jurga, *U kresu II Rzeczypospolitej*, Książka i Wiedza, Warszawa 1979, s. 580.

Zadania pracy poświęconej ukazaniu przyczyn klęski wrześniowej 1939 r. zostały przez T. Jurgę określone we wstępie przy pomocy dwóch pytań: Czy można było zmienić bieg wydarzeń, zanim doszło do katastrofy? i: Co spowodowało, że kraj stanął do nierównej walki z całą potęgą III Rzeszy zupełnie sam? By znaleźć odpowiedzi na te pytania, autor podzielił pracę na dwie części w pierwszej zajmując się przede wszystkim analizą założeń polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej, sprawnością militarną i dowódcą Wojska Polskiego, w drugiej przebiegiem kampanii wrześniowej. Książka zawiera więc szczegółowe omówienie wojennych wydarzeń, ich konfrontację z planami, przygotowaniem strony polskiej. Rozważania te zamyka stwierdzenie, iż klęska militarna „nastąpiła za szybko; nim wykorzystano wszystkie możliwości i szanse ponad 30-milionowego państwa”. Jak uważa T. Jurga, nie mogły być one wykorzystane, gdyż fakt, że zwycięstwo nad siłami niemieckimi leżało poza zasięgiem możliwości Wojska Polskiego nie spowodował narodzin jakiejś dostosowanej do przebiegu wydarzeń, doktryny „przetrwania” a dominowała zaimprovizowana koncepcja, „która nad wszystkie rządzące wojną prawa stawiała waleczność żołnierza polskiego i bezdroża ubożego kraju jako broń najskuteczniejszą z uzbrojonym po zęby przeciwnikiem”. Autor wykorzystał obszerną literaturę przedmiotu, wspomnienia, także źródła archiwalne.

W. W.

Ryszard Nazarewicz, *Drogi do wyzwolenia. Koncepcje walki z okupantem w Polsce i ich treści polityczne 1939—1945*, Książka i Wiedza, Warszawa 1979, s. 554.

Rozwinięty tytuł książki znakomicie obrazuje jej zadania. Warto tylko dodać, że obraz najważniejszych koncepcji politycznych głównych polskich ugrupowań i organizacji polityczno-wojskowych w latach 1939—1945 autor uzupełnia analizą stosunku tych ugrupowań i organizacji do zasad i sposobów prowadzenia walki o przetrwanie narodu, o odzyskanie niepodległości, a także analizę ich stosunku do sił z jakimi chciały się sprzymierzać, do kształtu ustrojowego, społecznego, terytorialno-narodowościowego odrodzonego państwa polskiego. Przy czym R. Nazarewicz zajmuje się przede wszystkim myślą polityczną organizacji o większym zasięgu i znaczeniu, ze zwróceniem uwagi na jej wewnętrzne przemiany, uwarunkowane wydarzeniami wojennymi, na świecie i w kraju. Najobszerniej zostały omówione w tym kontekście dzieje polskiego ruchu robotniczego, a zwłaszcza Polskiej Partii Robotniczej.

Praca oparta jest na szerokiej bazie źródłowej; zwracają uwagę archiwalia przechowywane w CA KC PZPR, Archiwum MSW, WIH, także w archiwach Moskwy, Kijowa, Mińska, Berlina i CA NRD w Poczdamie; autor daje we wstępie świadectwo przekonaniu, iż przeprowadzenie poszukiwań archiwalnych w Londynie i Koblencji „poszerzyłoby warstwę

faktów". Książka⁴ składa się z czterech części rozdzielonych cezurami: jesień 1939, koniec 1941, wiosna 1943, lato 1944, początki 1945.

W. W.

Zapiski opracowali: Marian Dygo (M.D.), Tomasz Jendryczko (T. J.), Rafał Karpiński (R. K.), Andrzej Klonder (A. K.), Zbigniew Morawski (Z. M.), Andrzej Pośpiech (A. P.), Andrzej Szwarc (A. S.), Małgorzata Szejna (M. Sz.), Wojciech Tygielski (W. T.), Marek Urbański (M. U.), Wiesław Władyka (W. W.), Marek Wrede (M. W.), Andrzej Wyrobisz (A. W.), Andrzej Żbikowski (A. Ż.).